

Василь Ухач

КАРПАТО-УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА В СУЧАСНІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ (ВИБРАНІ АСПЕКТИ)

У статті висвітлено підходи сучасних вітчизняних істориків до питання ролі Підкарпатської Русі, Карпатської України в політиці європейських держав у період 1938-1939 років. Узагальнено підходи науковців щодо значення проголошення незалежності Карпатської України, її ролі в розгортанні наступних етапів національно-визвольного руху. Окреслено коло питань, що потребують подальших наукових студій.

Ключові слова: *Карпато-Українська держава, Німеччина, СРСР, Угорщина, Польща, періодизація, сучасна історіографія.*

Іманентною ознакою сучасного історіописання є підвищена увага до історії українського національно-визвольного руху [16, с. 8]. Історична доля сучасного Закарпатського краю є складною і тернистою [17], а тому цілком очевидною є суперечлива, неоднозначна оцінка розвитку краю в сучасній історіографії.

Сучасні вітчизняні історики отримали у «спадок» історіографічний пласт напрацювань як радянської (з усіма її вадами: ідеологічною заангажованістю, заполітизованістю, однобічним підходом, замовчуванням чи фальсифікацією окремих подій, тотальною критикою міфічного українського буржуазного націоналізму) [17], так і діаспорної (де на фоні чи не єдиного позитиву – свободи наукової творчості – суттєво давався взнаки серйозний брак архівних документів, значна глорифікація «вигідних» аспектів досліджуваних тем). Поліваріативність інтерпретацій історичного процесу, переоцінка традиційних підходів та чергової концептуалізації української історії [4, с. 40] позначились на вивченні проблеми Карпатської України.

На наше переконання, здійснити об'єктивний аналіз теми неможливо без розкриття тісно взаємопов'язаних аспектів, які активно вивчаються вітчизняними істориками: 1) особливостей історико-правового становища Закарпаття після Першої світової війни та зусиль українців краю в процесах національної самоідентифікації та соборизації; 2) специфіки формування політичної палітри міжвоєнного Закарпаття; 3) впливу зовнішньополітичних факторів (Німеччини, Угорщини, Чехословаччини, Польщі, Румунії та СРСР) на внутрішньополітичне становище краю [26]; 4) особливостей розвитку Підкарпатської Русі у складі Чехословаччини та еволюції її державно-правового становища; 5) політики автономних урядів А. Бродія та А. Волошина; 6) формування та боротьби Карпатської Січі, ролі українських націоналістів у розбудові Карпато-Української держави; 6) проголошення незалежності Карпатської України та її значення для розгортання наступних етапів українського національно-визвольного руху.

Метою наукової розвідки є сучасний історіографічний дискурс проблеми місця, впливу карпато-українського питання на політику європейських держав, особливо в період міжвоєнної кризи Версальсько-вашингтонської системи, значення проголошення Карпатської України.

По-перше, історіографію Карпатської України доцільно періодизувати на два етапи: 1) 1989-2008 роки – характерними рисами цього періоду було те, що історія Карпатської України «писалася-відтворювалася у ключі такої собі героїчної думи, в агіографічній тональності» [31]. Це етап активного нагромадження емпіричної бази, перегляду окремих положень радянської історіографії, передрук діаспорних праць, видання мемуарної літератури, перших збірників джерел, активізації наукових форумів, інституціоналізації досліджень Карпато-Української держави, появи низки дисертаційних досліджень, перших спроб ґрунтовних, узагальнюючих праць; 2) 2009 – до сьогодні – з одного боку, характеризувався подальшим дослідженням виокремлених у першому етапі напрямів; з іншого – і це було визначальною подією – відзначення святкування 70-річчя Карпатської України на загальнодержавному рівні. Президентський Указ В. Ющенка від 12.03.2008 року [30] передбачав розробку Кабінетом Міністрів, академічними науковими установами (Інститутом історії України, Інститутом національної пам'яті України)

плану заходів, зокрема: активізацію наукових досліджень про національно-визвольний рух, підготовку та публікацію тематичних збірок документів, наукових праць, монографій; проведення представницьких міжнародних наукових форумів з активізацією співпраці вітчизняних істориків із зарубіжними колегами; організацією та проведенням науковими, культурними закладами тематичних заходів; встановлення пам'ятних знаків та меморіальних дошок, створенням документальних фільмів; пропагування ювілейних подій на міжнародному рівні [30]. 9 квітня 2015 року Президент України П. Порошенко підписав Закон «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» [14], який визнавав органи центральної та місцевої влади, Президента Карпатської України (ч. 5, ст. 1) борцями за незалежність України у XX столітті.

По-друге, за роки незалежності відбулася інституціоналізація досліджень різних напрямів історії Закарпаття. Проблематика Карпато-Української держави стала своєрідною науковою «вотчиною» для цілої плеяди закарпатських істориків (М. Болдижар, М. Вегеш, В. Гиря, Р. Офіцинський, М. Рекіта, Ю. Славик, С. Федак, В. Фенич, П. Фенич, В. Худанич та ін.) [2], а також Науково-дослідного інституту Карпатознавства, Закарпатського регіонального центру соціально-економічних та гуманітарних досліджень НАН України [5], наукових академічних установ [8]. По-третє, є підстави констатувати, що за всі роки незалежності, незважаючи на очевидний дослідницький прорив, говорити про ґрунтовний історіографічний дискурс сучасною українською історіографією комплексу заявлених наукових проблем Закарпатського краю не доводиться. З-поміж історіографічних праць, що претендують на системний аналіз окремих аспектів теми, слід виділити дослідження І. Мищака [18], Т. Марценюк [17], П. Забродського [15, с. 146-154], Н. Д. Василюк [10]. У докторській дисертації М. Вегеша [6] фактично було підсумовано досягнення української історіографії в дослідженні Закарпатського краю першого десятиліття незалежної України. Ключовою тематикою більшості праць, опублікованих у 90-х роках (дослідження М. Болдижара, В. Ганчеча, І. Грінчака, В. Лемака, Р. Офіцинського, І. Попа, В. Худанича та ін.) стали питання, присвячені передусім внутрішньополітичному становищу краю, проте це не означало нехтування проблематики Підкарпатської Русі в європейській політиці [7]. На нашу думку, у період 2000-2015 років увага науковців була сфокусована переважно на взаємовпливі, місці карпато-українського фактора в політиці європейських держав, особливо в період міжвоєнної кризи Версальсько-вашингтонської системи [1].

Системний аналіз архівних документів та матеріалів дозволив дослідникам (О. Богів, М. Вегеш, М. Мандрик) сформулювати об'єктивні висновки: по-перше, міра зацікавленості українським питанням європейськими країнами залежала від ролі, яку відіграв карпатський регіон у переформатуванні Версальської системи на користь основного європейського арбітра, якою в кінці 30-х років стала Німеччина та її потенційних союзників (Угорщини, Румунії); по-друге, «політична доля Карпато-Української держави в період 1938-1939 років була не лише окремою складовою чехословацької передвоєнної кризи, але й важливим об'єктом міжнародних відносин» [19, с. 326]. Вплив карпато-українського питання на міжнародні відносини, на думку І. Богіва, необхідно розглядати у трьох взаємопов'язаних ракурсах: 1) міжнародне обговорення національного самовизначення Закарпаття, автономії та можливих перспектив самостійницького розв'язання карпато-українського питання; 2) питання територіальної цілісності, приналежності Карпатської України; 3) вплив карпато-українського питання на актуалізацію української проблеми на міжнародному рівні [3]. Науковці обґрунтовано зазначають, що факт появи автономної Карпатської України та її потенційних перспектив самостійницького майбутнього став «чутливим збудником вияву суперечливих інтересів держав Європи щодо українських теренів» [20]. На хвилі активно розгорнутої нацистами пропаганди Німеччина розробляла програму реалізації своїх реваншистських планів. З одного боку, воно мало відіграти суттєву роль в остаточному розчленуванні Чехословаччини і втягнути в орбіту нацистських впливів Угорщину, Румунію, з іншого боку, «українське питання» опрацьовувалося в контексті перспектив взаємин Німеччини з західними країнами та Радянським Союзом [20]. Офіційний Берлін достатньо вдало використав карпато-український фактор для реалізації власних геополітичних планів, де, на жаль, Карпатська Україна виступала пішаком на шахівниці агресії й без вагань пожертвував нею, щоб схилити на свій бік Угорщину та заспокоїти Москву налякану потенційною можливістю постановня «українського П'ємонту» [23, с. 484].

У політиці європейських країн щодо використання карпато-українського питання чи не найбільше була зацікавлена Угорщина. Підтримка закарпатської автономії [28], «проугорська

пропаганда в середовищі закарпатської діаспори, таємне фінансування проугорських русофільських організацій, ведення «малої» терористичної війни на території краю» [3] були складовими елементами єдиного плану в реалізації угорських прагнень анексії Карпатської України. Характерною особливістю праць вітчизняних істориків (О. Богів, С. Віднянський, В. Гиря, П. Гай-Нижник, М. Мандрик) є спільний погляд на процеси суспільно-політичного розвитку Закарпаття в міжвоєнний період та впливу на нього угорського фактора. Дослідниками зроблено висновок, що діяльність проугорської «п'ятої колони» в Підкарпатській Русі «не була випадковим спалахом, а цілеспрямованою добре продуманою акцією» [11], що в кінцевому підсумку матиме визначальний вплив на стабільний розвиток краю в умовах Чехословаччини.

У реалізації проугорських окупаційних планів щодо закарпатського краю Будапешту активно сприяла Друга Річ Посполита. З початком чехословацької кризи урядова польська преса активно підтримала анексійні прагнення Угорщини [12], будучи її партнером в опосередкованій агресії (діяльність угорсько-польських терористичних озброєних банд і диверсійних груп у прикордонні) [24]. Офіційна політика урядових кіл Другої Речі Посполитої пояснюється, на думку І. Богіва, наступними чинниками: по-перше, виношуванням Польщею планів створення так званої «Третьої Європи», встановленням спільного польсько-угорського кордону [3]; по-друге, у Варшаві не приховували боязні, що державотворчі процеси в карпато-українському краї можуть бути своєрідним детонатором на міжнародній арені в антипольських цілях [3], активізувати національно-визвольну боротьбу з метою створення «Великої України» [29]; третім чинником був страх польського уряду перед поширенням німецького впливу на території, які в перспективі могли скласти серйозну загрозу південним територіям Польщі [3]. Обґрунтованими є висновки українських істориків, що в кінцевому значенні потуги варшавської дипломатії в реалізації її антизакарпатської політики в 1938-1939 роках зазнали краху. Реалізуючи програму антизакарпатського курсу, офіційна Варшава не побачила реальних загроз для польської державності від розпаду Чехословаччини [3].

У колі зацікавленості сучасних істориків і питання зовнішньополітичної діяльності СРСР крізь призму розв'язання карпато-українського проблеми. І. Богів виділяє кілька періодів: перший (травень-жовтень 1938 р.) – питання Підкарпатської Русі цікавило Кремль лише в межах проблеми угорської нацменшини [3]; другий (кінець 1938 р.) – формування негативного ставлення радянських офіційних кіл до автономії краю, що посприяло і певному потеплінню польсько-радянських стосунків (Сталін глузував, порівнюючи Карпатську Україну з гудзиком, до якого хотіли б пришити цілий одяг, тобто Радянську Україну [13, с. 191]); третій (початок 1939 р.) – кіплива увага сталінського керівництва до карпато-українського питання як важливого фактора у випадку будь-якого конфлікту в Центральній Європі [3]. Історик називає два головні пріоритети європейської політики Радянського Союзу в переддень Другої світової війни: «Недовіра до західних демократій та пошук реальних шляхів до зближення з фашистською Німеччиною» [3], зрештою, «дружба» з Берліном і територіальні «надбання» 1939-1940 років змусили сталінське керівництво на певний час (до кращих часів – *Авт.*) відмовитися від позитивного для себе розв'язання закарпатського питання [27].

Діяльність ключових архітекторів Версальської системи – Франції та Англії в цілому оцінюється істориками як зрадницька щодо Чехословаччини (англійські і французькі парламенти значною більшістю голосів схвалили Мюнхенські домовленості, сподіваючись «умиротворити» Гітлера) [24]. Зрештою, із можливих варіантів паризьке і лондонське політичне керівництво обрало «вичікувальну позицію, спостерігаючи за німецькими діями» [3] та сподіваючись на відтермінування початку невпинно наростаючого військового конфлікту в Європі. Категоричний в оцінці країн Західної Європи Я. Дашкевич стверджував, що останні «...хизувалися своїм легалізмом, справедливістю в міжнародних стосунках, ..., але жодного протесту, хоча б словесного проти кривавого загарбання Карпатської України та знищення тієї молоді демократичної державності не було» [13, с. 190]. Поділяємо думку істориків (О. Геленко, Є. Камінський, М. Кірсенко, І. Репін та ін.), що напередодні Другої світової війни «Захід був байдужим до України», а Берлін і Москва вбачали в ній лише плацдарм і джерело ресурсів [23, с. 484].

Доцільно підсумувати і наукові позиції істориків у питанні проголошення незалежності, значення Карпатської України для подальшої національно-визвольної боротьби. Аналіз праць сучасних вітчизняних істориків дозволяє виокремити такі підходи: по-перше, узагальненою є позиція науковців, що проголошення незалежної Карпатської України не було результатом заздалегідь чітко спланованої акції. Акт проголошення був «лише вимушеним кроком та по-

хідною» [19, с. 327], «результатом спонтанного і стихійного характеру» [9], внаслідок змін у Європі (перегляду Версальської системи, кризи чехословацької федерації, проголошення незалежності Словаччини тощо). Заслуговує на увагу висновок вітчизняних істориків (О. Богів [182], М. Мандрик [3, с. 327], Р. Офіцинський [24]), що доречніше застосовувати термін проголошення самостійності Карпатської України, оскільки жодна країна не визнала акту. Не бракує і гостро критичних оцінок. Так, І. Іванченко зазначає, що проголошення незалежності Карпатської України було «політичним, а не юридичним актом», а тому з «правової точки зору не може бути й мови про суверенну Карпатську Україну» [21, с. 354]. На нашу думку, автор тенденційно визначає новий статус Карпатської України, називаючи її «маріонетковою державою», адже «акт став гідною відповіддю на державно-правовий вакуум, що виник після ліквідації Чехо-Словацької Республіки» [24], зрештою, її проголошення відбулося легітимно [32]. Доцільно підкреслити, що нетривалість існування Карпато-Української держави пояснюється нерозв'язаністю української проблеми в міжнародних відносинах наприкінці 30-х років, що й перетворювало її на розмінну монету в політичній грі провідних європейських держав [22]; по-друге, карпато-українське питання впродовж 1938-1939 років «було не лише окремим елементом чехословацької передвоєнної кризи, а й важливим об'єктом міжнародних відносин» [3]; по-третє, події в Карпато-Українській державі суттєво вплинули на актуалізацію загальноукраїнської проблеми [3], надавши динамізму діяльності силам українського національно-визвольного руху; по-четверте, ліквідація Карпато-Української держави розглядається в сучасній вітчизняній історіографії як «результат складної геополітичної гри Німеччини, СРСР, Польщі, які не були зацікавлені в існуванні української державності, своєрідного «українського П'ємонту», джерела українського національного руху за незалежність» [22]; по-п'яте, українські історики аргументовано доходять висновку про Карпато-Українську державу як «пролог» і «провісницю соборної, суверенної української держави» [22], другий після визвольних змагань 1917-1920-х років [6, с. 25] етап національно-визвольної боротьби за суверенну Українську державу. «Прецедент правонаступництва держави й фермент відродження давали підставу сподіванням на майбутнє за сприятливих обставин» [23, с. 484]. Проголошення незалежності Карпатської України було «кульмінаційною точкою українського національного відродження на Закарпатті, ... кінцем шляху від підкарпатських русинів до закарпатських українців» [17].

Отже, за роки незалежності сучасна історіографія Карпатської України зробила суттєвий прорив у комплексному, об'єктивному дослідженні особливостей суспільно-політичного, економічного й культурного розвитку Закарпатського краю.

Проведений історіографічний аналіз дозволяє виокремити і ряд наукових питань, які потребують подальших дослідницьких пошуків.

Потребує детального вивчення питання політичної структуризації українських політичних партій в умовах чехословацької багатопартійності; соціально-демографічний державно-правовий аналіз подій після падіння Карпатської України (оскільки основна увага історіографії сконцентрована на національно-політичних аспектах [25]); дослідження Карпатської Січі в площині міжнародного права; детального вивчення потребує питання угорських і польських репресій насамперед проти активних учасників національно-визвольної боротьби на Закарпатті; біографістика видатних діячів Карпато-Української держави; студій з історії повсякденності закарпатського краю; продовження праці над систематизованим виданням джерельної бази з історії Закарпаття.

Список використаних джерел та літератури:

1. Адамчук І. Г. Визначення державно-територіального статусу Підкарпатської Русі після Першої світової війни : аспекти політики та міжнародного права. / І. Г. Адамчук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.science.crimea.edu/zapiski/2007/law/uch_20_11/26_adamchuk.pdf.

2. Болдижар М. Закарпаття між двома світовими війнами : Матеріали до історії суспільно-політичних відносин: У 2-х ч. / М. Болдижар – Ужгород, 1993.

3. Богів О. Я. Вплив карпатоукраїнського фактора на політику європейських країн у період чехословацької кризи (травень 1938 р. – березень 1939 р.) : автореф. дис. канд. іст. наук: 07.00.01 / О. Я. Богів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?...

4. Великочий В. Сучасна українська історіографія ЗУНР: здобутки, проблеми, перспективи (до 95-тя ЗУНР) / В. Великочий // Галичина. – 2014. – № 25-26. – С. 40-50.

5. Вегеш М. Карпатська Україна в 1938 – 1939 роках: еволюція оцінок / М. Вегеш // Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (др. пол. 80-х – перш. пол. 90-х років ХХ ст.) : Мат-ли міжнар. наук. конф. (26 – 27 вересня 1996 р., м. Ужгород) / М. Вегеш. – Ужгород, 1997. – С. 96 – 102.

6. Вегеш М. М. Закарпаття в контексті центральноєвропейської кризи напередодні Другої світової війни: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. докт. істор. наук / М. М. Вегеш ; Національна академія наук України, Інститут України. – Київ : [б. в.], 1998. – 30 с.
7. Вегеш М. М. Карпатська Україна у міжнародних відносинах (1938 – 1939) / М. Вегеш, Л.-І. Горват. – Ужгород : Ужгородський державний університет, 1997. – 136 с.
8. Віднянський С. Закарпаття – Підкарпатська Русь : від здобуття автономії до проголошення незалежної держави (до 70-річчя Карпатської України) / С. Віднянський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/JournALL/xxx/15/1/13.pdf>.
9. Віднянський С. Закарпаття: від «землі без імені» до власної державності – Карпатської України / С. Віднянський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?...
10. Василина Н. Д. Про Карпатську Україну в міжнародних відносинах напередодні Другої світової війни : сучасна українська історіографія. / Н. Д. Василина. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kyvu.edu.ua/vmv/v/03/vasylyna.htm>.
11. Гиря В. І. Закарпаття та вплив угорського фактора на його політичний розвиток між двома світовими війнами (1918 – 1939 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. істор. наук. 07.00.01 – історія України / В. І. Гиря. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?...
12. Гай-Ныжнык П. П. Карпатская Украина в 1939 году как одна из «разменных монет» Мюнхенского договора / А. П. Гай-Ныжнык // Западная Белоруссия и Западная Украина в 1939-1941 гг. : люди, события, документы. – СПб. : АЛТЕЯ, 2011. – С. 25-42.
13. Дашкевич Я. Світло з-за Карпат / Я. Дашкевич // «Учи неложними устами сказати правду» : історична есеїстика. – К. : Темпора, 2011. – С. 191.
14. Закон України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.org.ua/laws/show/314-19>.
15. Забродський М. П. Вітчизняна та зарубіжна історіографія про етнічну ідентичність русинів карпатського регіону у ХІХ – на поч. ХХ ст. / М. П. Забродський // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Історичні науки. – 2012. – Том 22. – С. 146-154.
16. Лисенко О. Деякі тенденції сучасної вітчизняної історіографії Другої світової війни / О. Лисенко // Військово-історичний меридіан. Електронний науковий журнал. – 2013. – Вип. 1. – С. 7-17.
17. Марценюк Р. Історіографія відродження українства на Закарпатті в 1918 – 1939 роках / Р. Марценюк. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
18. Мишак І. Закарпаття напередодні Другої світової війни у працях сучасних українських істориків. / І. Мишак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13271/20-Mishchak.pdf?sequence=1>.
19. Мандрик М. Український геополітичний чинник у зовнішньополітичній стратегії зарубіжних країн: історичний контекст (кін. 1920-х – 1945 рр.) : монографія / М. Мандрик. – К. ; Чернівці : Книги-ХХІ століття, 2010. – 575 с.
20. Мандрик М. В. Північна Буковина, Бессарабія та Закарпаття у контексті українського геополітичного чинника (кін. 1920-х – серед. 1940-х рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. докт. істор. наук: 07.00.01 – історія України / М. В. Мандрик. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/.../cgiirbis_64.exe?...
21. Мала енциклопедія етнотермінології / Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. Корецького; Редкол.: Ю. І. Римаренко (відп. ред.) та ін. – К. : Довіра : Генеза, 1996. – С. 354.
22. Марущенко О. Основні тенденції сучасної історіографії Другої світової війни / О. Марущенко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-00-1063-5/4.pdf>.
23. Нариси з історії дипломатії України / О. І. Галенко, Є. Є. Камінський, М. В. Кірсенко та ін. Під ред. В. А. Смоля. – Київ : Видавничий дім «Альтернативи», 2001. – 736 с.
24. Офіцинський Р. «З Карпатської України для нас почалася Друга світова» / Р. Офіцинський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.istpravda.com.ua/articles/2013/03/15/117613/view_print/.
25. Офіцинський Р. Окупація та анексія Карпатської України / Р. Офіцинський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://1939.in.ua/statti/roman-ofitsinskij-okupatsiya-ta-aneksi/>.
26. Ринажевський Б. М. Становлення національної державності в Закарпатті (1918 – 1939 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Б. М. Ринажевський. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...
27. Репін І. В. Карпатська Україна в контексті європейської політики. Плани Е. Бенеша та позиція Москви. 1939 – червень 1941 рр. / І. В. Репін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vlp.com.ua/files/27_4.pdf.
28. Савченко А. В. Україна в політиці іноземних держав періоду Другої світової війни (1939-1945 рр.) : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. істор. наук 07.00.01. – історія України / А. В. Савченко. – Донецьк, 2010. – 22 с.
29. Трофимович Л. В. Карпато-українська проблема в політиці Другої Речі Посполитої в 1939 р. / Л. В. Трофимович. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asv.gov.ua/content/nauka/editions/21/2014-21/202-216.pdf>.
30. Указ Президента України «Про відзначення 70-річчя подій, пов'язаних із проголошенням Карпатської України» від 12.03.2008 р. № 213/2008 // Урядовий кур'єр. – 2008. – № 56. – С. 4.

31. Федак С. Героїка, трагедія і уроки Карпатської України / С. Федак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://7dniv.info/publications/40562-gerojika-tragediya-i-uroki-karplats-koji-ukrajini.html>.

32. Федак С. Велич і трагедія Карпатської України – провісника руху опору фашизму / С. Федак. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://golosukraine.com/publication/kultura/istoriya/23223-velicn-i-tragediya-karpatskoyi-ukraini-provisnika/>.

Стаття надійшла до редколегії 12.02.2016 р.

Василий Ухач

КАРПАТО-УКРАИНСКОЕ ГОСУДАРСТВО В СОВРЕМЕННОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ИСТОРИОГРАФИИ (ИЗБРАННЫЕ АСПЕКТЫ)

В статье освещены подходы современных отечественных историков к вопросу роли Подкарпатской Руси, Карпатской Украины в политике европейских государств в период 1938-1939 годов. Обобщены подходы ученых о значении провозглашения независимости Карпатской Украины, ее роли в разворачивании следующих этапов национально-освободительного движения. Выделено круг вопросов, которые требуют дальнейших научных исследований.

Ключевые слова: Карпато-Украинское государство, Германия, СССР, Венгрия, Польша, периодизация, современная историография.

Vasil Uhach

CARPATHO-UKRAINIAN STATE IN THE MODERN NATIONAL HISTORIOGRAPHY (SELECTED ASPECTS)

Completeness of coverage stated scientific subject requires a systematic, objective historiographical analysis closely interrelated aspects: features historical and legal status of Transcarpathia after the First World War and the efforts of Ukrainian land in the process of national identity and unity; the impact of foreign factors on internal political situation of the region; features of Transcarpathia in Czechoslovakia and the evolution of state-legal status of the land in the context of the interwar crisis of European Versailles system; the specific formation of the interwar political palette Transcarpathia analysis of ideological and programmatic postulates, in view of importance for the state processes in the region; Policy autonomous governments and Brodiya A. Voloshin; forming of genesis, fighting Carpathian Sich and Ukrainian nationalists role in the development of Carpatho-Ukrainian state; independence of Carpathian Ukraine and its significance for the next stages of deployment of Ukrainian national liberation movement. The article highlights some of the reported issues.

Historiographical review of the Carpathian Ukraine since independence has allowed to distinguish stages and features research by historians of Transcarpathian region.

It is proved that in 20 years Ukrainian historiography made a significant breakthrough in the way of an objective study of the Carpatho-Ukrainian state. There is distinguished a list of issues that need further scientific studies.

Key words: Carpatho-Ukrainian state, Germany, USSR, Hungary, Poland, periodization, modern historiography.